

16 מסירת נזיקין לחש"ו

א. ט: במשנה, ובגמ' עד "...לא צבתא דחרש קא גרים", ורש"י על אתר. נט: במשנה השנייה, ובגמ' עד "מעשה ידיה גרמו".

שיטת ריש לקיש:

- ב. תד"ה "בשור קשור", "שור עביד לנתוקי". שטמ"ק ד"ה בשור קשור¹, וזה לשון הגליון, שור דרכו לנתוקי.
- ג. רמב"ן במלחמות ב"ק כב: ד"ה "ועוד נימא מיגו" מ"אלא ודאי בשקשר... וכך פירשה רבינו שלמה ז"ל".
- ד. רמב"ם נז"מ ד, ו. נז"מ יב, ח. מ"מ בפרק ד. פרישה חו"מ שצו, ה.
- ה. תלמיד רבנו תם ד"ה "והאמר ריש לקיש".

שיטת ר' יוחנן:

- ו. רש"י. תד"ה "ולרבי יוחנן", תוס' ר"פ ד"ה "ולרבי יוחנן". רשב"א ד"ה "אילימא בשור קשור".

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף ט עמוד ב

בשור קשור ובור מכוסה. קשור ומכוסה שלא כראוי קאמר והיינו דומיא דגחלת שאין היזקה מזומנת כל כך. צבתא דחרש קגרים שמזמין לו העצים. הראב"ד ז"ל.

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף ט עמוד ב

[וזה לשון] הגליון: בור מכוסה. דעת רש"י ז"ל שכסוהו קצת וכן משמע מתוספי התוספות. וקשה כיון שלא כסוהו כראוי אם כן בלא מסרו לחרש שוטה וקטן ליחייב. ויש לומר משום הכי אין אנו יכולין לסתור פירוש רש"י ז"ל דמצינן למימר דהא דנקט מסרו לחרש שוטה וקטן משום סיפא דמה שאין כן באש דאף על פי שמסרו לחרש שוטה וקטן דגרע בהכי אפילו הכי פטור באש משום דמעמיא. ע"כ.

¹ ניתן לראות את דעת הראב"ד בחידושו ד"ה "אילימא שור קשור"

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף ט עמוד ב

גליון. שור דרכו לנתוקי. פירש רש"י אפילו בלא חרש. והקשו עליו בתוספות דעל כרחך בקשרו וכסהו כראוי מיירי ואם כן אמאי חייב והא תנן לקמן כסהו כראוי פטור. ונראה למורי לתרץ שדעת רש"י ז"ל שהחרש שומר קצת והבעלים לא כסהו כראוי ואשמועין רבותא אף על פי שהחרש שומר קצת אפילו הכי חייב כיון דבלא חרש דרכו לנתוקי חייב דהוי פשיעה...

מלחמת ה' מסכת בבא קמא דף כב עמוד ב

...אלא ודאי בשקשר כראוי או שכסהו כראוי לנופל זה וגלהו חרש ושוטה עסקינן דכיון דה"ל למיתי לאחר זמן ומיחזי אי נתק ונתר על ידי הגמלים או רוב הדריסה ולא אתא פושע הוא ואף על פי שלא נתק ונתר אלא שגלוהו מתחלה חש"ו חייב אף על פי שאין לחייבו על מעשיהן משום דה"ל תחלתו בפשיעה וסופו באונס כך עיקר פירושה של אותה שמועה וכך פירשה רבינו שלמה ז"ל...

רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ד הלכה ו

מסר בהמתו לחרש שוטה וקטן אף על פי שהיה השור קשור הבעלים חייבין שדרכו של שור וכיוצא בו להתיר הקשר ולצאת ולהזיק, אפילו שמרוה שמירה מעולה וחתרה ויצאת והזיקה הבעלים חייבים.

+ /השגת הראב"ד/ מסר בהמתו לחרש שוטה וקטן וכו' אפילו שמרוה שמירה מעולה וחתרה ויצתה והזיקה הבעלים חייבים. א"א חיי ראשי דבר זה לא מצאתי לו שורש כי מה שאמרו בור מכוסה ושור קשור שמסר לחש"ו שהוא חייב באינו קשור ואינו מכוסה כראוי עסקינן וסומך על שמירת החרש. +

רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק יב הלכה ח

המוסר בורו לשומר השומר חייב בנזקיו, ואם מסרו לחרש שוטה וקטן אף על פי שהיה מכוסה הרי הבעלים חייבין שהבור עשוי להתגלות ואלו אין בהן דעת. + /השגת הראב"ד/ המוסר בורו לשומר וכו' הרי הבעלים חייבין. א"א אני אומר שלא היה מכוסה כראוי. +

מגיד משנה הלכות נזקי ממון פרק ד הלכה ו

[ו] מסר בהמתו לחרש שוטה וקטן וכו' אף על פי שהיה השור קשור וכו'. ברייתא פ"ק (דף ט'): פסק כסוגיין ואליבא דחזקיה דאמר בשור קשור ופי' רבינו בשור קשור כראוי ואעפ"כ הוא [חייב] שדרכן של אלו לשחוק בהן ולהתירן וכיון שכן ה"ל תחלתו בפשיעה ואפילו סופו באונס כגון שחתרה חייב וכן עיקר ובהשגות א"א חיי ראשי דבר זה לא מצאתי לו שורש וכו'. וכבר הכריע הרשב"א ז"ל כפירוש המחבר ז"ל:

פרישה חושן משפט סימן שצו

כן נפרש גם כן במסרה ליד חרש שוטה וקטן דאפילו נעלו הדלת לפניה היטב ויכולה לעמוד ברוח מצויה מכל מקום כיון דפשע מתחלה במסירתו ליד חרש שוטה וקטן דהן שותקין עם הבהמה ויש לחוש שמתוך שחיקתן או משום טעם אחר יפתחו החרש שוטה וקטן הקשר אף שסופו באונס שיצאה בחתירה חייבים הבעלים ודע שברמב"ם... ונראה לי דהכי פירושו אפילו בשעה שמסרוה ליד חרש שוטה וקטן קשרוהו הבעלים השור בקשר חזק וחרש שוטה וקטן נעל בפני השור הדלת הראויה לעמוד ברוח מצויה דהוא נקרא שמירה מעולה וכן"ל ואחר כך מצא שהבהמה חתרה ויצאה משם אף על פי שזה אונס גמור וכן"ל אפילו הכי הבעלים חייבים כיון דמתחלה פשעו במסירתן ליד חרש שוטה וקטן שמדרכן להתיר הקשר ה"ל כאלו הניחו הבעלים להבהמה לילך בלי שמירה כלל ומשום הכי אף שנעלו החרש שוטה וקטן אחר כך בפני הבהמה בדלת חזקה והיא יצאה באונס חייבים הבעלים אף על גב דהאונס לא היה מחמת הפשיעה מכל מקום כיון דאותו היזק עצמו שנעשה לבסוף היה ראוי לבוא מכח הפשיעה...

תוספות תלמיד ר"ת (בשיטת הקדמונים) מסכת בבא קמא דף ט עמוד ב:

והאמר ריש לקיש לא שנו אלא שמסר לו גחלת וכו'. הוה מצי לתרוצי שאני התם שמשלחו להזיק, כדמשמע לישנא דמתניתין השולח את הבערה וכו', אבל הכא שמוסר לו לשמור אפילו בשלהבת פטור. אלא לא משמע ליה לתלמודא חילוק בין זה לזה, כיון שאינו בן דעת כך י"ל שמוסר לו לשמור כמו שמשלחו בהדיא להזיק.

תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף ט עמוד ב

לרבי יוחנן דאמר אפי' מסר לו שלהבת וכו'. תימא מאי ק"ל והלא שלהבת לרבי יוחנן כגחלת לרשב"ג, וא"כ הו"מ למימר דכוותה בקשור ומכוסה ומשום דדרכו לנתוקי ולנתורי כדאמר לרשב"ל. ועוד קשה דמ"ט דרבי יוחנן דפטור גם בשלהבת והלא מזומן האש להזיק גם בלא ליבוי החרש. וי"ל דקסבר ר"י דאף ע"ג דמזומן להזיק, מ"מ יש לסמוך על שמירת החרש, דאין החרש מקרב ההזיק אלא אדרבה עושה שמירה, והשתא נמי ניחא קושיא קמייתא דלא מצי מוקי לה דכוותה בשור קשור ובור מכוסה, דודאי לא הוה מחייב רבי יוחנן, דהא ליכא למימר דרכו לנתוקי ולנתורי שהרי לרבי יוחנן אין החרש מקרב ההזיק כדפי', ולכך מוקי לה בשור מותר ובור מגולה דהשתא דרכיה להזיק מאליו, ופריך מאי שנא הכא ומאי שנא הכא, כלומר אכתי כי היכי דבשלהבת פטור אף על גב דמזומן (לקרן) לפי שיש לו לסמוך על שמירת החרש, ומשני דלא דמי דהתם בשלהבת צבתא דחרש קא גרים, כלומר אחיזת החרש גורמת ההזיק כשהוא מזיק, דהא אינו יכול להזיק אא"כ ע"י מעשה החרש שמוליכו לגדיש דאלו מניחו לא יהא מזיק, ולכך אמר דישי לו לסמוך על שמירת החרש בכך שיניחנו ולא יטלנו לגדיש, אבל בשור מותר ובור מגולה לאו צבתא דחרש קא גרים, דהא נמי כי מניחו הוא מזיק, אא"כ עושה מעשה לשומרו שקושרו ומכסהו, ובהא ודאי לא היה לו לסמוך על שמירת החרש.

חדושי הרשב"א מסכת בבא קמא דף ט עמוד ב

אילימא בשור קשור ובור מכוסה. כלומר קשור כראוי ומכוסה כראוי דאי לא מאי עבד ואמאי פטור, ומאי קא מתמה דכותה גבי אש שמסר לו גחלת מאי שנא הכא ומאי שנא הכא כלומר דבין הכא ובין הכא הוה לן למפטריה, ומוקי בשור מותר ואש שמסר לו שלהבת, וא"ת אי קשור ומכוסה כראוי היכי מסיק משום דשור עביד לנתוקי ובור עביד לנתורי והא אנן תנן כסהו כראוי פטור, וי"ל דדרכן לנתוקי ולנתורי לא מעצמן קאמר אלא ע"י אלו שמסרן להם שממשמשין בהן דדרכן לשחק בהן משא"כ בגחלת שאין דרכן ללבותה וכשמסרן לאלו מגרע גרע בשמירתן לדעת ר"ל ואפילו לר' יוחנן דפטר אפי' כשמסר לו שלהבת משום צוותא דחרש קא גרים, וה"ה בשור קשור ובור מכוסה דפטור משום דמעשיהן של אלו גרמו, אבל בשור מותר ובור מגולה חייב שהוא לא שמרן יפה ושמירתו של אלו אינו כלום, וכי נקט שמסרן לחרש שוטה וקטן כ"ש אם לא מסרן להם כיון שהשור מותר והבור מגולה.